

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XVI. KÖTET.

1909 MÁRCZIUS.

3. FÜZET.

Pásztor István.

(1874—1909.)

Irta JABLONOWSKI JÓZSEF.

Ha kishitű vagy babonás volnék, kétségbe kellene esnem, ha meggondolom, hogy a balsors mennyire gyorsan s egymásután sújtja a vezetésemre bízott intézetet, a m. kir. állami Rovartani Állomást!

Még nem zöldült ki az a sírdomb, amely a lőcsei temetőben ZSEDÉNYI GEYZA asszistens hiült tetemét takarja s már is utolsó pihenőre kísértük egy másik tisztviselőtársamat, PÁSZTOR ISTVÁN adjunktust a budapesti farkasréti temetőben, ott, ahol nem messze e frissen ásott sírtól egy más sírhalom VELLAY IMRE asszistens földi maradványait takarja. A kegyetlen végzet eme csapása annál sújtóbb, mert a halál áldozatait könnyörtelenül mind fiatal, javakorbeli emberek közül szedi.

Hiszen legutóbbi áldozatát is élete legszebb korában ragadta ki közülünk.

PÁSZTOR ISTVÁN 1874. évi december 6-án született Bacska községben, Zemplén vármegyében. Édes atyja, aki földbirtokos volt és akit az ég bizony számos tagú családdal áldott meg, gondosan nevelte ezt a fiát is, csakúgy mint a többi testvéreit. Gimnáziumi tanulmányait Lőcsén a kir. kath. főgimnáziumban végezte s ugyanott tette le 1895-ben az érettségi vizsgálatot. Onnan Budapestre kerülvén, a tudományegyetemen a természettudományi szakot hallgatta nyolcz féléven át. Szakvizsgáját 1897-ben, pedagógiai vizsgáját pedig 1899 május

havában tette le. Mielőtt azonban e vizsgáját letette volna, 1897 október havától asszistens volt a Tudományegyetem növénytani tanszékénél. Innen nevezte ki DARÁNYI földművelésügyi miniszter 1898 június 8-án a Rovartani Állomáshoz asszistenssé. Már itt működött, amikor mint egészséges testű, nagy erejű és jól tornázó fiatal ember megszerezte 1900-ban a tornatanári oklevelet is. Ugyanezen év augusztus 2-án kinevezte őt a vallás- és közoktatásügyi miniszter a beregszászi főgimnáziumhoz tanárrá. De PÁSZTOR, aki e minőségben Czeglédre óhajtott volna jutni, e kinevezést megköszönte és továbbra is a Rovartani Állomáson maradt. DARÁNYI, aki PÁSZTOR-t már 1899-ben, azonnal a tanári oklevél megszerzése után adjunktussá és egyúttal helyettesemmé nevezte ki, még a beregszászi kinevezés előtt, 1900 június 15-én ismét előléptette s ugyanezt megtette vele még négy-szer (1900-ban még egyszer s azután 1903-ban, 1904-ben és 1907-ben), s ha be nem következik megrendítő halála, most e napokban belekerült volna a VIII. fizetési osztályba.

Ha megjegyzem még, hogy 1896—97-ben leróttá a katonai kötelességét, hogy 1897-ben cs. és kir. hadapród, 1899. évi december havában cs. és kir. hadnagy, 1905 óta pedig m. kir. honvédhadnagy volt: akkor felsoroltam rövid élete főbb eseményeit.

PÁSZTOR a rovartannal már középiskolai tanulmányai idején kezdett behatódobban foglalkozni. A kötelező iskolai bogárgyűjtés anynyira megkedveltette vele a természetrajzot, hogy már akkor, tehát gimnáziumi tanuló korában, kezdett nagyobb arányokban lepkét gyűjteni. E gyűjtést folytatta egyetemi tanulmányai idején is. Mint-hogy magyar nyelvű lepidopterológiánk akkori időben nem volt, maga állított a maga használatára HEINEMANN szerint egyet össze, amelynek kéziratát többször láttam, s amelyet könyvei között halála után is megtaláltunk.

A Rovartani Állomáson a lepkegyűjtést abbahagyta, mert itt a gyakorlati mezőgazdasági rovartan más terhet rótt reá. Amilyen lelkiismeretes volt, feladatának a legnagyobb gondossággal felelt meg, mert valóban szorgalmas és lelkiismeretes, pontos és rendszerető tisztviselő volt. Előzékeny, udvarias volt mindenkivel szemben és senki sem sejtette, hogy ez a csendes ember mennyit szenved akkor, ha valakivel tárgyalnia, vagy csak szóba állania is kellett.

Irodalmi működésre nem volt hajlama és csak hosszas kéréssemre és gyakori biztatásomra határozta el magát, hogy a gyümölcsfákat bántó *Anthonomus*-okkal (*cinctus* REDT. és *pomorum* L.) foglalkozva, írásba foglalja idevonatkozó tanulmányait. El dolgozat 1901-ben jelent meg.¹ A gyakorlati rovartanra igen fontos ez a gondosan és

¹ Az almavirág-ormányos és a körterügyfűró bogár életmódja és írtása. (Kísérletügyi Közlemények. IV. kötet, 1901, 3. füzet. 6 ábrával). — A körterügyfűró bogár. (Rovartani Lapok. IX, 1902, 67—75. 1. 3 ábrával).

alaposan megírt monográfia, amelylyel gyökeresen tisztázta az *Anthonomus*-kérdést, amely pl. a német és a többi irodalomban ma is teljesen össze-vissza kúszált. Utána, ismét csak többszörös unszólásomra fogott hozzá a csajkó (*Lethrus*) tanulmányozásához. Noha e kérdéssel is csak olyan lelkiismeretesen és alaposan foglalkozott, mint az *Anthonomus*-okkal, de lassan haladt előre és munkája, egy kis töredék és néhány apróbb megfigyelés feljegyzése, befejezetlenül maradt.

E befejezetlenség oka PÁSZTOR lelkivilágában folyó nagy tusában keresendő.

Ő nagy kedvvel fogott hozzá 1898-ban a Rovartani Állomáson megkezdett munkájához, de csakhamar látnom kellett, hogy ez a munkakör nem felel meg az ő szellemi hajlamának, mert igen érzékeny lelkű ember lévén, nem közpályára való volt, ahol mint közszolga, nem a maga vágyainak, hanem annak kénytelen élni, amit a hivatás, a vele egybefüggő mindennapi élet reá ró. Ha a sors kedvezett volna neki, hogy csendes természetének megfelelően, visszavonulva az emberektől, a maga szíve vágyának, a saját eszmekörének háborítatlanul élhetett volna, PÁSZTOR talán a legboldogabb ember lehetett volna s rövid életében bizonyára többet alkotott volna, mint azt, amire a hivatás kényszerítette. De nem így történt . . . Az élet árja egyre jobban sodorta az emberek közé, ahova ő nem vágyódott. Ahol tehetette, került a világot s — egy-egy barátját kivéve — került régi ismerőseit is. Állandó kérése az volt, hogy ne küldjem ki hivatalosan sehová. Amennyire tehettem, teljesítettem is e kérését. De távollétemben, vagy ha többi tisztviselőtársa másfelé volt elfoglalva, olykor mégis csak kellett neki is mennie. Hogy ilyen kényszerhelyzet elől meneküljön: 1906-ban orvosi bizonyítvánnyal mentette fel magát a hivatalos külső munkától.

Érzékeny és emberkerülő természete idővel gyanakodóvá tette. Csendes, vagy szinte félenk természeténél fogva nem tűzött ugyan össze senkivel, de hirtelen, ok nélkül szakított egyik-másik barátjával, hogy azután hónapok, esetleg hosszabb idő múlva, mintha közben semmi sem történt volna, ismét közeledjék régi ismerőseihez. A gyanakvó természete nem ismert senkivel, még magával szemben sem határt: mindenkiről azt hitte, hogy rosszakarója. Hogy e zaklató gyanúja miben rejlett, azt sohasem tudtam kivenni belőle. E gyanújával még csekélységemet is illette, habár tizenegy évi együttlétünk alatt tőlem nemcsak rossz szót, de még olyan megjegyzést sem hallott, amelyben valami czélzatos rendreutasítás lappanghatott volna. Mikor mások, az intézet körén kívül állók, zúgolódtak a szokatlan zárkózó természete ellen, nekem kellett őt védenem és kérlelnem az illetőket, hogy nem lehetünk mindnyájan egyformák. Hol van ember, akinek valami hibája ne volna?

Ilyen lelkületben váltott 1908 tavaszán jegyet. Nem tudom, de sejtem, hogy a jegyváltás által teremtett új helyzetbe szegény PÁSZTOR egyáltalában nem tudta magát beleélni. Nem tudott bele-törődni abba, hogy élete ezentúl nem egyedül az övé, hanem a jegyeséé is és hogy a magányosságra hajló, szinte komor gondolkodás-módjával fel kell hagynia, mert most van egy lény, akiben feltétlenül bíznia s akihez szívvel-lélekkal ragaszkodnia kell. S ő ragaszkodott is, de valamint szertelen volt az emberkerülésben, azonképen szerte-len volt most is, midőn a szomorú és fájó múlt után mind a maga, mind arája boldogságát már eleve is minden bajtól, sötét felhőtől óvni akarta. S ez volt a tragikus végzete! Nem őbenne volt a hiba, hanem a felette már uralkodó balvégzete okozta, hogy az eljegyzés felbomlott. Eleinte némán tűrte a helyzetet. Beteges képzelődése azonban csakhamar megszülte benne az önvádat, hogy ami történt, mégsem jól történt. Gondolkodásmódját folyton agyrécek háborgatták.

Midőn érezte, hogy lelki egyensúlya felbillenőfélben van, szinte sírva panaszolta el nekem lelki baját. Igyekeztem megnyugtani, hogy még semmit sem veszített, hiszen nem ő az első, akivel ilyen eset megtörtént. A megnyugvás azonban csak látszólagos volt. Az utóbbi 3—4 hét alatt alig múlt el nap, hogy be nem jött volna hozzám és az ügyéről nem panaszkodott volna. Folyton gyanakodott, hogy ellenségei nem árulták-e be? Hiába igyekeztem megnyugtani, hogy senki sem árulkodik, hiszen nincs is ok arra és nincs is ellensége. Mindig aggódott, hogy nem indítják-e meg ellene eljegyzése fölbontása miatt a fegyelmi eljárást? Nem helyezik-e el vidékre? A szó és a tettek bizonyítéka nem hatott, PÁSZTOR-ra nézve megnyugtató erejük már nem volt.

A zaklató agyrécek annyira erőt vettek a szegény ember lelkén, hogy amikor üldözésük elől e földön már nem talált menedéket sehol, menekült oda, ahonnan visszatérés többé nincs! . . . 1909. évi február hó 18-án halva találtuk a szegényt.

Február 21-én eltemettük. DARÁNYI miniszter úr, akinek valóban humánus és jóindulatú gondolkodásmódját a tisztviselővel szemben mindenki ismeri, szakított a törvény ama ridegségével, amely az elhúnyt nőlen tisztviselőnek eltemetéséről nem gondoskodik és elrendelte, hogy az elhúnyt a kincstár költségén tisztességesen temessük el. Szegény PÁSZTOR-t szomorú utolsó útján elkísérték gyászoló testvérei, atyafiai, elkísérte a Rovartani Állomás egész tisztviselői kara s elkísérték jó barátai is, akiket a temetés idejéről még idejében sikerült értesítenünk.

Zord volt az idő. Sívított a csontokig ható, fagyasztó szél . . . Mi némán követtük a koporsót, hogy elhelyezzük szegény PÁSZTOR-t ama pihenő helyére, ahol felzaklatott lelkének földi maradéka végre nyugalomra talál.

Legyen neki a föld pora könnyű!

Adatok Huszt és környékének faunájához.

(Közlemény a pedagogium biológiai laboratóriumából.)

Irta : SCHIN BERTALAN.

A természeti érdekességekben gazdag Máramaros vármegye rovarfaunájából, különösen a hártvászsármányú rovarokat és a legyeket illetőleg mindezideig kevés adattal találkozunk az irodalomban.

DR. VÁNGEL JENŐ egyetemi m. tanár, igazgatóm ösztönzésére az 1907. évi szünidőben, június 10-től augusztus 25-ig foglalkoztam jelzett két rovarrend gyűjtésével, mely alkalommal 133 faj Hymenopterát és 203 faj Dipterát sikerült összegyűjtenem. Ezeket a Természettudományi Társulat által kiadott „A Magyar Birodalom Állatvilága“ című munkában követett rendszer szerint, hazánk faunájának behatóbb ismerete czéljából sorolom fel.

A fajok meghatározását útmutatás és segítség mellett, a pedagogium rovargyűjteménye alapján végeztem, míg a kétes fajokat MOCSÁRY SÁNDOR nemzeti múzeumi igazgatóőr és THALHAMMER JÁNOS tanár, kiváló szakférfiak voltak szívesek meghatározni. Fogadják ezért ez úton is köszönetünket.

A gyűjtött fajok a következők :

Hymenoptera.

Tenthredinidae. *Abia sericea* L. — *Hylotoma ustulata* L. — *Pteronus myosotidis* FABR. — *Phymatocera fuliginosa* SCHRNK. — *Tomostethus ephippium* PANZ. — *Athalia rosae* L. — *Strongylogaster multifasciatus* FOURCR. — *Poecilosoma luteola* KLG. — *Rhogogaster picta* KLG., *viridis* L. — *Macrophya punctumalbum* L., *neglecta* KLG. — *Allantus temulus* SCOP., *marginellus* FABR., *viennensis* PANZ., *fasciatus* SCOP., *Koechleri* KLUG. — *Tenthredo flava* SCOP. — *Megalodontes plagioccephalus* FABR.

Siricidae. *Xiphydria dromedaria* FABR.

Ichneumonidae. *Ichneumon gracilentus* WESM., *culpator* SCHRNK., *multiannulatus* GRAV. — *Crypturus argiolus* GRAV. — *Colpotrichia elegantula* SCHRNK. — *Perithous mediator* FABR.

Chrysididae. *Ellampus auratus* L. — *Holopyga ardens* CQUB. — *Hedychrum nobile* SCOP. — *Chrysis austriaca* FABR., *Saussurei* CHEVR., *succincta* L. var. *bicolor* LEP., *cyanea* L., *nitidula* FABR., *fulgida* L., *rutilans* OLIV., *inaequalis* DHLB., *ignita* L.

Heterogynidae. *Methoca ichneumonoides* LATR. — *Tiphia minuta* VANDERL., *morio* FABR., *ruficornis* SCHRNK., *semipolita* TOURN. — *Sapyga repanda* SPIN.

Pompilidae. *Ceropales maculatus* F. — *Salius pusillus* SCHDTE. — *Pompilus cinctellus* VANDERL. — *Calicurgus fasciatus* SPIN. — *Pseudagenia carbonaria* SCOP.

Sphecidae. *Tachytes europaeus* KOHL. — *Tachysphex nitidus* SPIN. — *Palarus guttatus* FABR. — *Ammophila sabulosa* L. — *Cerceris rybiensis* L., *hortivaga* KOHL., *arenaria* L., *rubida* FABR., *quinquefasciata* ROSSI, *labiata* FABR. — *Oxybelus melancholicus* CHEVR. — *Nysson trimaculatus* ROSSI, *maculatus* FABR. — *Alyson fuscatus* PANZ. — *Crabro vagabundus* PANZ., *vagus* L., *chrysostomus* LEP., *planifrons* THOMS., *clypeatus* L., *alatus* PANZ.

Vespidae. *Eumenes pomiformis* FABR., *mediterranea* KRIECHB. — *Odynerus crassicornis* PANZ., *debilitatus* SAUSS., *gracilis* BRULLÉ, *parietum* L., var. *renimacula* LEP., var. *trifasciatus* FABR. — *Vespa sylvestris* SCOP.

Apidae. *Apis mellifica* L. — *Bombus hortorum* L., *subterraneus* L., *Derhamellus* K., *arenicola* THMS., *agrorum* FABR., *variabilis* SCHMD. var. *tristis* SEIDL., *pomorum* PANZ., *lapidarius* L., *soroënsis* FABR., *confusus* SCHRNK., var. *festivus* HOFF., *terrestris* L. var. *lucorum* L. — *Podalirius vulpinus* PANZ., *furcatus* PANZ. — *Eucera salicariae* LEP., *longicornis* L. — *Macropis labiata* PANZ. — *Anthrena Moravitzii* THOMS., *austriaca* PANZ., *Schenckii* MOR., *fuscipes* K. — *Halictus calceatus* SCOP., *costulatus* KRIECHB., *interruptus* PANZ., *leucozonius* SCHRNK., *laevigatus* K., *quadrinotatus* K., *rubicundus* CHRIST., *tetrazonius* K., *tumulorum* L., *zonulus* SM. — *Eriades truncorum* L., *nigricornis* NYL. — *Osmia coerulea* L., *melanogaster* SPIN., *fulviventris* PANZ., *leucomelaena* K., *Spinolae* SCHRNK. — *Megachile maritima* K., *Willughbiella* K., *ericetorum* LEP., *melanopyga* COSTA, *centuncularis* L., *pacifica* PANZ. — *Anthidium punctatum* LATR. — *Psithyrus vestalis* FOURCR. — *Crocisa scutellaris* FABR. — *Epeolus tristis* SM. — *Nomada fucata* PANZ., *jacobaeae* PANZ., *rhenana* MOR. — *Coelioxys rufocaudata* SM.

Diptera:

Mycetophilidae. *Sciara Thomae* L., *analisis* EGG.

Chironomidae. *Ceratopogon flavipes* MEIG. — *Chironomus plumosus* L. — *Camptocladius byssinus* SCHRNK.

Culicidae. *Culex pipiens* L.

Tipulidae. *Pachyrhina pratensis* L., *histrion* FABR. — *Tipula oleracea* L., *ochracea* MG.

Stratiomyidae. *Pachygaster ater* FABR. — *Oxycera leonina* PANZ. — *Odontomyia viridula* FABR. — *Chrysomya formosa* SCOP.

Tabanidae. *Haematopota pluvialis* L. — *Tabanus rusticus* FABR., *fulvus* MG., *bovinus* LW., *bromius* L. — *Chrysops caecutiens* L., *relictus* MG.

Leptidae. *Leptis tringaria* L. — *Chrysopila aurea* MG., *nigrita* FABR., *helvola* MG., *Atherix Ibis* FABR.

Asilidae. *Dioctria atricapilla* MG., *rufipes* DEG., *flavipes* MG. — *Stenopogon sabaudus* FABR. — *Cyrtopogon ruficornis* FABR. — *Laphria ephippium* FABR., *gibbosa* L., *fuliginosa* Pz., *marginata* L. — *Asilus spiniger* ZELL., *rufibarbis* MCQ., *rusticus* L., *flavicornis* RUTHE, *flavipes* MG., *cingulatus* FABR., *trifarius* LW., *crabroniformis* L.

Bombylidae. *Anthrax morio* LINN. — *Argyromoeba leucogaster* MG. — *Bombylius ater* SCOP., *fulvescens* MG.

Empidae. *Cyrtoma spuria* FALL. — *Empis livida* L. — *Hilara bivittata* STROBL. — *Rhamphomyia umbripennis* MG.

Dolichopodidae. *Dolichopus plumipes* SCOP., *nitidus* FALL., *ungulatus* FABR. — *Gymnopterus celer* MG. — *Chrysotus laesus* WIED. — *Argyra argentina* MG. — *Teuchophorus spinigerellus* ZETT.

Lonchopteridae. *Lonchoptera tristis* MG.

Syrphidae. *Xanthogramma ornatum* MG. — *Melithreptus scriptus* L., v. *strigatus* STAEG., *menthastri* L. — *Catabomba pyrastris* L. — *Syrphus lunulatus* MG., *balteatus* DEG., *ribesii* L., v. *vitripennis* MG. — *Melanostoma mellinum* L. — *Chilosia scutellata* FALL., *impressa* LW., *viduata* FABR., *vernalis* FALL. — *Rhingia rostrata* L. — *Volucella bombylans* MG. v. *plumata* DEG., *pellucens* L. — *Eristalis sepulcralis* L., *aeneus* SCOP., *tenax* L., *arbutorum* L., *nemorum* L., *pertinax* SCOP. — *Myiathropa florea* L. — *Helophilus trivittatus* FABR., *pendulus* L. — *Merodon cinereus* FABR. — *Spilomyia vespiformis* L. — *Temnostoma speciosa* ROSSL. — *Xylota ignava* PANZ. — *Syritta pipiens* L. — *Eumerus ovatus* LW. — *Orthoneura nobilis* MCQ. — *Pipizella virens* FABR., *annulata* MCQU. — *Paragus tibialis* FALL. — *Chrysotoxum bicinctum* L. — *Ceria conopsoides* L.

Conopidae. *Sicus ferrugineus* L. — *Conops coronatus* RNDI., *scutellatus* MG., *quadrifasciatus* DEG. — *Zodion cinereum* FABR. — *Oncomyia atra* FAER.

Oestridae. *Gastrophilus equi* FABR.

Muscidae. *Meigenia bisignata* MG. — *Exorista leucophaea* MG. — *Parexorista gnava* BB. — *Chaetolyga quadripustulata* SCHIN. — *Cnephala bisetosa* BB. — *Macquartia chalconota* WIED. — *Thelaira leucozona* MG. — *Demoticus plebejus* FALL. — *Aphria longirostris* MG. — *Olivieria lateralis* FABR. — *Ocyptera brassicaria* FALL. — *Ocypterula pusilla* MG. — *Fabricia ferox*

Mg. — *Pelleteria tessellata* Mg. — *Plagia curvinervis* SCHIN. — *Siphona geniculata* Mg. — *Gymnosoma rotundatum* L. — *Psallida simplex* FALL., *analis* Mg. — *Phasia analis* FABR., *crassipennis* Mg. — *Ananta lateralis* Mg. — *Melanophora roralis* L. — *Clüsta ignota* BB. — *Onesia sepulchralis* Mg., *floralis* R. D. — *Sarcophaga coerulescens* RDL. v. *carnaria* RDL., *atropos* Mg. v. *noverca* RDL., *haemorrhoea* Mg., *haematodes* Mg. — *Dexia rustica* FALL. — *Prosenia longirostris* EGG. — *Myiocera carinifrons* FALL. — *Stomoxys calcitrans* L. — *Pollenia rudis* FABR., *vespillo* Mg. — *Graphomyia maculata* SCOP. — *Musca corvina* FABR. — *Cyrtoneura simplex* LW. — *Lucilia caesar* L., *cornicina* FLL. — *Calliphora erythrocephala* Mg., *grönlandica* ZETT. — *Stomoxys melanogaster* Mg. — *Aricia erratica* FLL. — *Spilogaster quadrum* Mg., *calceata* RDL., *indistincta* RDL. — *Hydrotaea dentipes* FABR. — *Ophyra leucostoma* FALL. — *Homalomyia scalaris* F., *coracina* LW., *polychaeta* STEIN. — *Hylemyia cinerella* Mg. — *Anthomyia radicum* L., *cilicrura* RDL., *pluvialis* L. — *Hammomyia buccata* FALL. — *Pegomyia bicolor* WIED. — *Coenosia decipiens* Mg. *globuliventris* ZETT., *tigrina* F. — *Cordylura pubera* L. — *Phrosia albilabris* F. — *Scatophaga lutaria* F., *stercoraria* L. — *Helomyza affinis* Mg. — *Sciomyza albocostata* FALL. — *Tetanocera coryleti* SCOP. — *Limnia unguicornis* SCOP. — *Elgiva albiseta* SCOP., *dorsalis* F. — *Seoptera vibrans* L. — *Chrysomyza demandata* F. — *Sapromyza sexpunctata* Mg., *fasciata* FLL., *obsoleta* FLL. — *Lauxania aenea* FALL. — *Meliara crassipennis* FABR. — *Carphotricha pupillata* F. — *Oxyphora Schneideri* LW. — *Urellia cometa* LW. — *Sepsis cynipsea* L. — *Saltella scutellaris* FALL. — *Psila fimetaria* L. — *Meromyza variegata* Mg. — *Centor Cereris* FLL. — *Oscinis lineella* FLL., *annulifera* ZETT., *pusilla* Mg. — *Notiphila cinerea* FALL. — *Trimerina nigella* Mg. — *Gymnopa subsultans* F. — *Hydrellia flavicornis* FALL. — *Drosophila transversa* FALL. — *Agromyza carbonaria* ITL.

Hippoboscidae. *Hippobosca equina* L.

A vetési bagolypille.

Irta PILLICH FERENCZ.

Simontornyai kertemben évek során csalétekkel nagymennyiségű vetési bagolypillét (*Agrotis segetum* SCHIFF.) gyűjtöttem. Ezen nagyon változó lepke példányait többszörösen megvizsgálván, gyűjteményem részére 28 példányt (17 ♂, 11 ♀) választottam ki, mindegyik más-más típus. Az eltéréseket minden esetben az elülső szárny felső lapján

kerestem, vizsgálván annak alapszínét, foltjait és sávjait. A hímek általában világosabbak mint a nőtények, a rajzolatuk is élesebb. Egyenlő színű és rajzú hímekeket és nőtényeket, kivéve az *ab. nigricornis* VILL.-t, melyet SCHMIDT ANTAL nemzeti múzeumi segédőr volt szíves meghatározni, nem találtam, ennélfogva alábbiakban először a hím példányok, majd a nőtények típusait fogom leírni.

Alábbiakban a szárnyak alapszínét tekintvén, a legvilágosabb példányok leírásával kezdem a sorozatot és fokozatosan haladok a legsötétebbekig.

Hímek (♂).

var. pallida STGR. :

1. (1908. VIII. 19). A szárny elülső szegélyének hossza 14 mm. Alapszíne fehéres-szürke, a kör-, vese- és csap-alakú folt es az elülső sáv erős rajzú, a hátsó sáv valamivel gyengébb, a hullámvonalat néhány világos sávocska jelzi, a külső szegély elülső része sötétebb árnyalatú.

forma typica :

2. (1908. V. 21). A szárny elülső szegélyének hossza 19 mm. Alapszíne gyengén sárgás-szürke, a három folt, a két sáv és a világos hullámvonal egészen jól kifejlődött, a külső szegély mentén helyenként sötétebb árnyalatú.

3. (1908. X. 27). A szárny elülső szegélyének hossza 17 mm. Alapszíne gyengén sárgás-szürke, a három folt és az elülső sáv gyenge rajzú, a hátsó sáv és a hullámvonal csak nyomokban van meg, a külső szegély mentén helyenként sötétebb árnyalatú.

4. (1908. V. 17). A szárny elülső szegélyének hossza 17 mm. Alapszíne sárgás-szürke, a foltok és a két sáv jól kifejlődött, a világos hullámvonal csak a külső szegély elülső felében látható, a külső szegély e helyen sötétebb. Nagyon jellemző e példányra egy sötét sáv, mely a vesealakú folt aljától a belső szegélyig terjed.

5. (1908. V. 17). A szárny elülső szegélyének hossza 14 mm. Az egész felület alapszíne gyengén zöldes-szürke, melyből csak a három folt gyenge rajzolata tűnik kissé elő.

6. (1908. VIII. 16). A szárny elülső szegélyének hossza 16 mm. A felület alapszíne szürkés-világosbarna, jól kifejlődött kör- és vesealakú folttal és elülső sávval (csapalakú folt nincs), a hátsó sáv rajza gyenge, a külső szegély közepe táján sötét árnyalat nyoma látható.

7. (1908. IX. 7). A szárny elülső szegélyének hossza 16 mm. A felület alapszíne szürkés-barna, sötét behintéssel, melyből csak a három folt és az elülső sáv eléggé kifejlett rajza válik ki.

8. (1908. VIII. 1). A szárny elülső szegélyének hossza 17 mm.

Alapszíne szürkés-barna, a három folt és az elülső sáv rajza nagyon erős, más rajz, a sötét külső szegélyt leszámítva, nincs.

9. (1908. VIII. 10). A szárnysegély hossza 16 mm. Alapszíne szürkés-barna, a három folt és mindkét sáv rajza nagyon erős, más rajz, a sötét külső szegélyt leszámítva, nincs.

10. (1908. VIII. 2). A szárnysegély hossza 18 mm. Alapszíne világosbarna, a három folt rajza elég jól kifejlődött, az elülső sávból csak annak a csapalakú folt alatti része látható, a világos hullámvonal meg van, a külső szegély mentén az erek végét többé-kevésbé vastag, párhuzamos sötét sávok jelzik, a mi a szegélynek sötét színezetet ad.

11. (1908. V. 17). A szárnysegély hossza 17 mm. Alapszíne világos kávébarna, a három folt rajza gyenge, az elülső sáv és a világos hullámvonal csak gyengén jelzett.

12. (1907. VII. 25). A szárny elülső szegélyének hossza 17 mm. Alapszíne elmosódott szennyesbarna, melyből a sötét vesealakú folt és külső szegély kiválik. Az elülső sáv rajza erős, a hátsóé gyengébb.

13. (1908. VIII. 5). A szárny elülső szegélyének hossza 17 mm. Alapszíne barna, a három folt éles rajzú, az elülső-sáv gyengébb, a hátsó sáv helyét sötét pontsor jelzi, hullámvonal nincs, a külső szegély közepe táján sötét folt van.

14. (1908. V. 23). Az elülső szárnysegély hossza 15 mm. Alapszíne gyengén vörösbe hajló barna. A kör- és vese-alakú foltok körvonala sötét, belseje az alapszínnel egyező. A csap-alakú folt és a két sávnak csak a nyoma látható. A világos hullámvonal jól látható, a külső szegély nem sötét.

15. (1908. VIII. 2). A szárny elülső szegélyének hossza 17 mm. Alapszíne vöröses-barna, teljesen jól kifejlődött rajzolatral és sötét külső szegélyvel.

16. (1908. VIII. 2). Az elülső szárnysegély hossza 17 mm. Ez a legsötétebb hím, melynek alapszíne feketés-szürke, a kör- és vese-alakú folt kissé világosabb (barnás). A sötét foltok rajza különben élénk, a két sávnak csak gyenge nyoma látható. A külső szegély szélesen sötét.

Nöstények (♀).

A nöstények mind a törzsfajhoz tartoznak.

17. (1908. VIII. 12). Az elülső szárnysegély hossza 19 mm. Alapszíne világosbarnába hajló szürke, ugyanilyen a sötét körvonalú foltok középső része. Az elülső sáv gyengén kifejlődött, a hullámvonalat a külső szegély mentén, az erek végén rövid és párhuzamos világos vonalak jelzik.

18. (1908. VIII. 1). Az elülső szárnysegély hossza 19 mm. Alapszíne barnás-szürke, rajzolata élénk. A foltok és sávok rajza éles, a hullámos vonalat széles és megszakított sötét sáv helyettesíti, melyben helyenként világos sávocskák láthatók, melyek a hullámvonal helyét jelzik.

19. (1908. VIII. 10). A szárny elülső szegélye 16 mm. Ez a legtarkább nőstény. Alapszíne feketés-szürke, helyenként (különösen a tőtéren) barnába hajló. A foltok és sávok rajza élénk. Az erek végén, a külső szegély mellett rövid párhuzamos sötét vonalak vannak, melyek mindegyikének közepén levő világos pontok jelzik a hullámvonalat.

20. (1908. VIII. 4). A szárnysegély hossza 18 mm. Nagyon tarka példány. Alapszíne barnába hajló szürke, a tőtér tájéka világosbarna. A foltok és sávok rajza élénk. Az alapszín a külső szegély felé elsötétedik, ugyanitt fut le a világos hullámvonal.

21. (1907. VIII. 19). A szárny elülső szegélyének hossza 18 mm. Alapszíne rozsdabarna, a foltok sötétek, rajzuk jól válik ki, a sávoknak csak gyenge nyoma látható.

22. (1907. VIII. 16). A szárnysegély hossza 18 mm. Az egész felület egyhangú barnás-szürke, a foltok és sávok rajza elmosódott.

23. (1908. VII. 24). A szárnysegély hossza 17 mm. Alapszíne barnás-szürke, minden rajzolatnak nyoma nélkül.

24. (1907. VIII. 21). A szárnysegély hossza 15 mm. Alapszíne fénylő feketés-szürke, a foltok rajza éles, a sávok-é fogyatékos.

25. (1908. VIII. 24). A szárnysegély hossza 16 mm. Alapszíne egyhangú feketés, a tőtéren némi barnás behintéssel. A foltok és az elülső sáv rajza gyenge, alig kivehető.

26. (1908. VIII. 8). A szárnysegély hossza 16 mm. Alapszíne fénylő fekete, a tőtéren barnás behintésű. A foltok rajza éles, a világos hullámvonal nyomokban van jelen,

*

Végül külön említem meg a vetési bagolypillének azon fajeltérésének példányait, melyeket szeptemberben gyűjtöttem. Ez a fajeltérés Magyarország faunájára új, hím példánya pedig elütő a törzsfajtól, hogy eleinte külön fajhoz tartozónak véltem:

var. nigricornis VILL.

27. (1908. IX. 8). ♂ A szárny elülső szegélyének hossza 15 mm. Alapszíne barnás-szürke, az elülső és hátsó sáv ettől eltérő világosbarna. A három folt körvonala világos, rajza homályos.

28. (1908. IX. 17). ♀ A szárnysegély hossza 16 mm. Alapszíne barnás-szürke, a sávok világosbarnák. A foltok és sávok rajza homályos, a szegély mentén a világosabb hullámvonal nyomai láthatók.

Magyarország pillangói.

Irta: AIGNER LAJOS.

XXX.

V. CSALÁD: ERYCINIDAE.

Erre a családra jellemzők az apró tapogatók, a szárnyakon a zárt középsejt és a hímek elülső lábának teljesen elcsenevészedett volta (a nőstények-é jól kifejlődött). A hernyók ászka-alakúak. A báb fejfelé fölfelé megerősített.

A palearktikus tájban élő két neme közül Európában csak az egyik fordul elő.

1. nem: *Nemeobius* Steph.

Kisebb pillangók hirtelen megvastagodott csáppal, melynek bunkója rövid. A tojásalakú, fehér keretű szemet rövid szőrök fedik; a tapogatók rövidek, különösen a hegyes utolsó ízük.

A palearktikus tájban csak egy faj él, mely hazánkban is előfordul.

1. *Nemeobius Lucina* LINN.

LINNÉ, Syst. Naturae. Edit. X., p. 480 (1758) — ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. I, t. 16, f. 2 (1777).

A szárnyak sötétbarnák, az elülső szárnyon három sor vöröses-sárga folttal, melyek közül a szegélyen levőkben fekete pont van, a hátsó szárnyon hasonló szegélyfoltok és ezek előtt a szárny közepén vöröses-sárga foltok sorakoznak. A szárnyak alul barnák, ugyanolyan szegélyfoltok díszítik mint felül, a hátsó szárnyon azonkívül két fehér szalag látható, mely foltokból áll. Kifeszítve 24—30 mm. nagyságú.

Hazánkban mindenütt gyakori és két ivadékbán (április elejétől május közepéig és július elejétől augusztus közepéig) lép fel. Erdei réteken található leginkább a gyalogbodza virágain.

A lepke leírásában RÜHL tévesen azt állítja, hogy a sötét szegélyszáv és a külső harántvonal között feketés-barna háromszögek állanak. Ez nem helyes, mert említett helyen az alapszínnel egyező holdalakú pettyek sorakoznak, melyekben fekete pontok foglalnak helyet, ezek sötét példányokon csaknem összeolvadnak a szegélylyel, ilyen példányok hátsó szárnya egészen fekete, csupán a szegély pettyei tűnnek tisztán fel, a barna középső szalagnak csak a nyoma maradt meg.

A pete gömbalakú, alul lapos, zöldes-sárga. A hernyó ászkaalakú, halvány olajszínű, hátán sötét sáv, oldalán egy sor vöröses szemölcs és világosabb sáv fut le. Hossza 25—27 mm. Junius és augusztusban a kankalin (*Primula*) és lósósokán (*Rumex*) található, nappal azok levelei alá rejtőzik. A báb sárgás-barna és fekete pontokkal díszített; fejfelé fölfelé fonállal megerősített.

Előfordul az összes szomszéd országokban, így Alsó-Ausztriában (IV—VI), Karinthiában (V—VI), Morvaországban és Sziléziában (V), Bukovinában (V, VII—VIII) és Oláhországban (IV—V, VII—IX).

VI. CSALÁD: LYCAENIDAE.

Kis pillangók, apró fejfelé és csupasz vagy szőrös szemekkel. A csápok vékonyak, bunkójuk hosszúkás és gyűrűzött; a tapogató sörtékkal fedett, utolsó íze csupasz. A hímek elülső lábfeje sarlóalakú, nem ízelt, vége horgas, belül rövid tüskékkel fegyverzett; a nőstények lábfeje jól kifejlődött, ízelt és karmokkal ellátott.

A hernyók ászkaalakúak, felül domborúak, finom rövidszőrökkel fedettek. A hernyó feje kicsiny és a test első gyűrűibe visszahúzható. A báb zömök, hátul tompa, fejfelé lefelé függő vagy övvel odaerősített, nem ritkán azonban levélen vagy száraz növényi részek alatt fekszik.

A palearktikus tájban e családot 16, Magyarországon csak 3 nem képviseli.

A nemek meghatározó kulcsa:

1. A csápok fokozatosan megvastagodottak, bunkójuk hosszúkás és aránylag vékony. Az elülső szárny hetedik ere a külső szegélyig fut, a hátsó szárny második ere rendszerint rövid farkocskával végződik. A szárnyak felül többnyire barnák, alul fehér vonalakkal díszítettek. 1. *Thecla*.
- A csápok hirtelen megvastagodottak, bunkójuk meglehetősen nagy. Az elülső szárny hetedik ere a csúcsig vagy az elülső szegélyig terjed 2
2. A hátsó szárny középsejtje csaknem a szárny közepéig terjed; ez a szárny a 2. és 3. ér táján a leghosszabb. Felülete aranyos-vörös. 2. *Chrysophanus*.
- A hátsó szárny középsejtje jóval rövidebb; ez a szárny a 2. és 3. éren olyan hosszú mint az 5-en. A felülete kék vagy barna. 3. *Lycaena*.

Különfélék.

Új adat Magyarország Orthoptera-faunájához. DR. HORVÁTH GÉZA nemzeti múzeumi osztályigazgató 1908-ban Krassó-Szörény-megye őszi rovarfaunáját tanulmányozandó, ezen év szeptemberében megfordult a Kazán-szoros felső bejáratánál fekvő új-moldovai nagy szigeten is. Itt egy felette érdekes déli *Orthoptera*-fajt gyűjtött, melyet hazánk faunájából ezideig nem ismertünk. Ez az *Acrotylus longipes* CHARP. nevű faj, mely eddig Olaszországból, a Balkán-félszigetről (Bolgár- és Görögország), Kis-Ázsiából és Afrikából (Asszab, Dongola, Abesszinia, Zanzibar) volt ismeretes, de említik Mecklenburgból is. Ezen utóbbi adatot már BRUNNER feltűnőnek tartja és magam is azt hiszem, hogy az a valóságnak alig felelhet meg.

KUTHY DEZSŐ.

Irodalom.

Dr. A. Fleischer: Bemerkenswerte Koloritaberrationen. (Wiener Entom. Zeitung. XXVIII, 1909, p. 32).

Szerző két új fajváltozatot ír le faunánkból. Az *Anaspis frontalis* LINN. ab. *Melichari* a Tátrából származik és a törzsfajtól abban tér el, hogy az előtor hátának hátsó szögleteit kisebb-nagyobb sárgás-vörös folt díszíti, a szárnyfedők, a has és a lábak sárgás-vörösek, a mellő és a mellközép fekete, a csápok feketék, első három ízük sárgás-vörös. Ugyanezen helyről kapta szerző az ab. *Hoffgarteni* SCHILSKY nevű fajváltozatot is, mely hazánkból ezideig ismeretlen volt. A másik új fajváltozat a *Timarcha metallica* LAICH. ab. *Wendleri* nevet kapta és a boszniai Dubostica-ról való. Ez a törzsalaktól csak abban tér el, hogy kékes-zöldesen fénylő fekete, a csápok és a lábak pedig érczesen fénylő barnás-vörösek.

CSIKI.

*

Edm. Reitter: Einige neue Coleopteren aus der paläarktischen Fauna. (Wiener Entom. Zeitung. XXVIII, 1909, p. 53—58).

Szerző ezen dolgozatában 11 új bogarat ír le a palearktikus tájból, közöttük van egy, a *Saperda octopunctata* var. *sexpunctata*, mely a Kaukázuson kívül Szlavonországban, Ruma vidékén is előfordul. Ez az új fajváltozat abban tér el a törzsfajtól, hogy a szárnyfedők utolsó (negyedik) foltja hiányzik, azokon tehát összesen csak hat folt látható.

CSIKI.